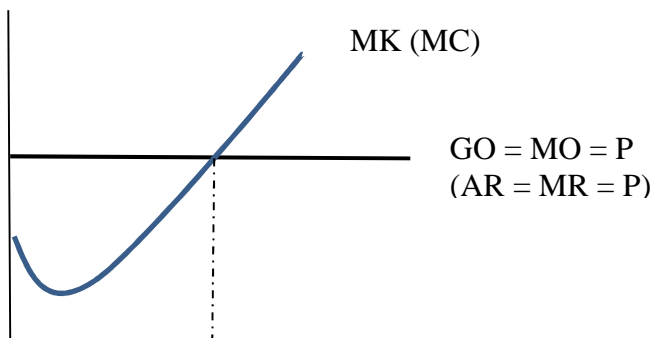

De markt van productiefactoren

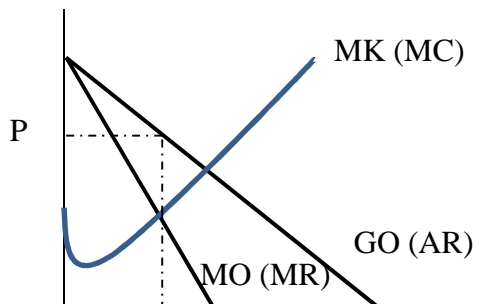
We hebben de markt vormen op de goederenmarkt bestudeerd. We kennen daar de volgende markt vormen:

- Monopolie
- Oligopolie
- Monopolistische concurrentie
- Volkomen concurrentie

Onder volkomen concurrentie is de prijs gelijk aan de marginale opbrengst en daarom is onder die markt vorm de prijs (bij maximale winst) gelijk aan de marginale kosten. We spreken daarom van allocatieve efficiëntie.

Bij een monopolie is de prijs niet gelijk aan de marginale opbrengst. Maximale winst betekent bij het monopolie dus niet dat de prijs gelijk is aan de marginale kosten. De prijs zal hoger liggen. Deze situatie is allocatief inefficiënt, er ontstaat deadweight loss.

Dat we de situatie waarin de prijs gelijk is aan de marginale kosten een allocatief efficiënte situatie noemen is niet zo vreemd als je het volgende bedenkt.

De vraaglijn naar een product geeft het marginaal nut (marginal benefit) aan voor de consument. Immers een consument zal steeds zoveel van een product kopen dat zijn marginaal nut gelijk is aan de prijs die hij moet betalen. Maar dit betekent dat wanneer de prijs gelijk is aan de marginale kosten, de marginale kosten van het product gelijk is aan het marginaal nut van de consument. Een situatie die efficiënt genoemd kan worden.

We gaan nu naar de factormarkt kijken. Immers de producent moet, om te kunnen produceren, productiefactoren inkopen. Het gaat om de productiefactor arbeid en kapitaal. Op korte termijn ligt de hoeveelheid kapitaal vast. We hoeven dus alleen te kijken naar de productiefactor arbeid. We onderscheiden de volgende situaties:

1. De producent verkoopt zijn product op een markt van volkomen concurrentie en koopt arbeid in op een markt ook van volkomen concurrentie.

Zoals altijd zal een ondernemer die streeft naar maximale winst de marginale opbrengst gelijk maken aan de marginale kosten. Dus in dit geval betekent dat dat de ondernemer de marginale opbrengst van een arbeider gelijk maakt aan de marginale kosten van een arbeider. De marginale kosten van een arbeider is, als de ondernemer inkoopt op een markt van volkomen concurrentie, gelijk aan het loon van die arbeider. De marginale opbrengst van een arbeider is wat ingewikkelder. We moeten eerst kijken hoeveel een extra arbeider produceert en vervolgens wat deze extra productie oplevert.

De extra productie van een arbeider noemen we het marginaal product van arbeid (MP_A). In het Engels is dat het marginal product of labor (MP_L). We weten dat het marginaal product van arbeid afneemt als we meer arbeiders in dienst nemen.

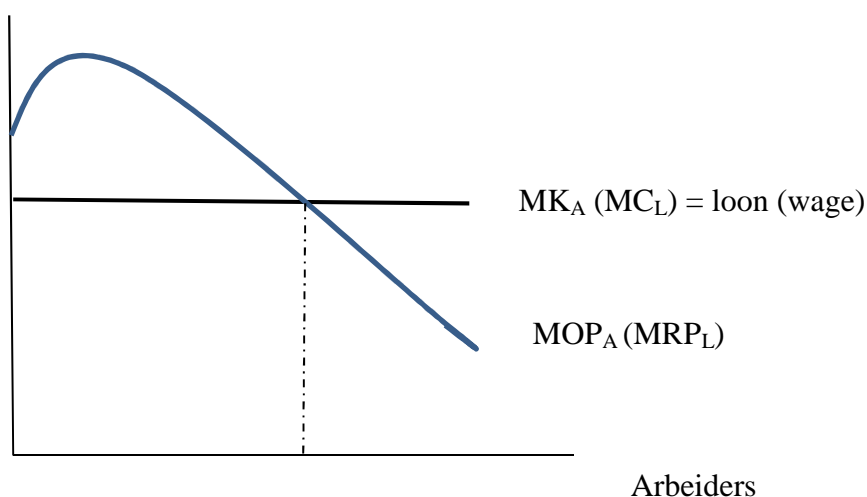
Het product dat de arbeiders maken wordt verkocht op de goederenmarkt. Daar levert het geld op. Dit is de marginale opbrengst van het product (MO) en dit is onder volkomen concurrentie gelijk aan de prijs. De marginale opbrengst van het product van een arbeider (marginal revenue product of labor) is dus:

$$MOP_A = MP_A \times MO_P$$

$$(MRP_L = MP_L \times MR_P)$$

Marginale opbrengst van het product van arbeid = Marginaal product van arbeid \times Marginale opbrengst van het product
 (Marginal revenue product of labor = marginal product of labor \times marginal revenue)

Grafisch ziet dit er als volgt uit:

De ondernemer neemt zoveel arbeiders aan dat geldt:

$$MK_A (MC_L) = MOP_A (MRP_L)$$

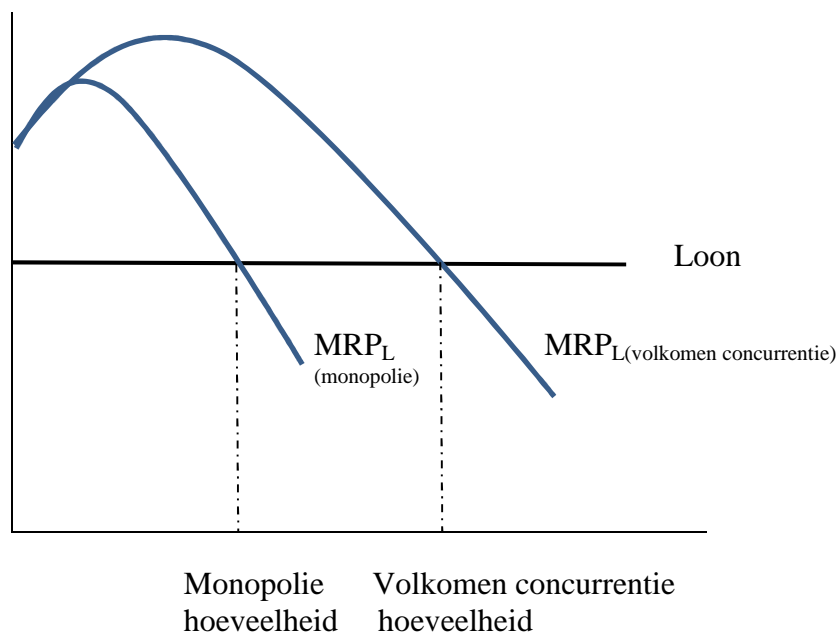
Marginale kosten van arbeid = marginale opbrengst van arbeid

- De ondernemer koopt arbeid in op een markt van volkomen concurrentie maar is monopolist op de markt waar hij zijn goederen verkoopt.

Omdat de ondernemer arbeid inkoopt op een markt van volkomen concurrentie is het loon voor hem weer een gegeven. Dit betekent dat de marginale kosten van arbeid weer een horizontale lijn is.

De marginale opbrengst van het product van arbeid ondergaat nu wel een verandering. Uiteraard niet wat betreft het marginaal product van arbeid. Dat is ook nu weer afnemend. Maar de marginale opbrengst van het product is nu niet langer gelijk aan de prijs. We weten dat bij het monopolie de marginale opbrengst steeds lager is dan de prijs en het verschil tussen deze twee ook steeds groter wordt.

Maar dat betekent dat in het geval van monopolie de marginale opbrengst van het product van arbeid (MOP_A) lager is dan bij volkomen concurrentie. De volgende grafiek laat dit zien:

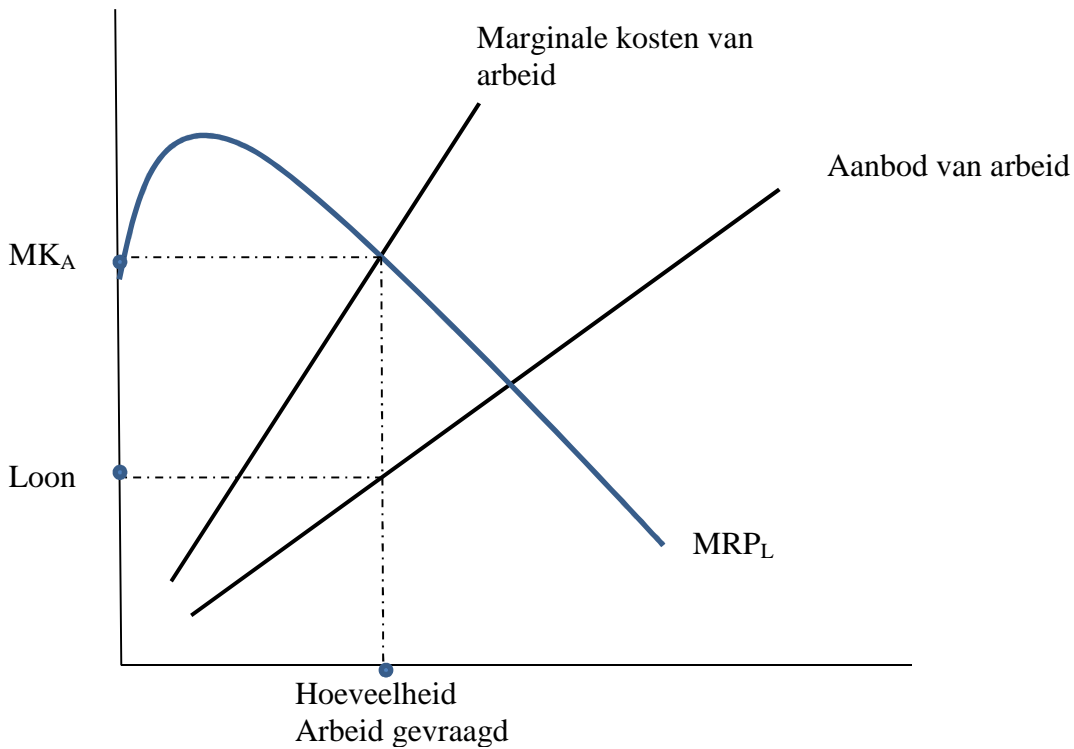

- De ondernemer is de enige die inkoopt op de markt voor arbeid en verkoopt zijn product op een markt van volkomen concurrentie.

Als de ondernemer de enige is die arbeiders inkoopt op een markt (hij is de enige vrager naar een bepaald soort arbeid) noemen wij hem een monopsonist. Je zou hier kunnen denken aan het ministerie van defensie dat als enige vrager optreedt naar militairen.

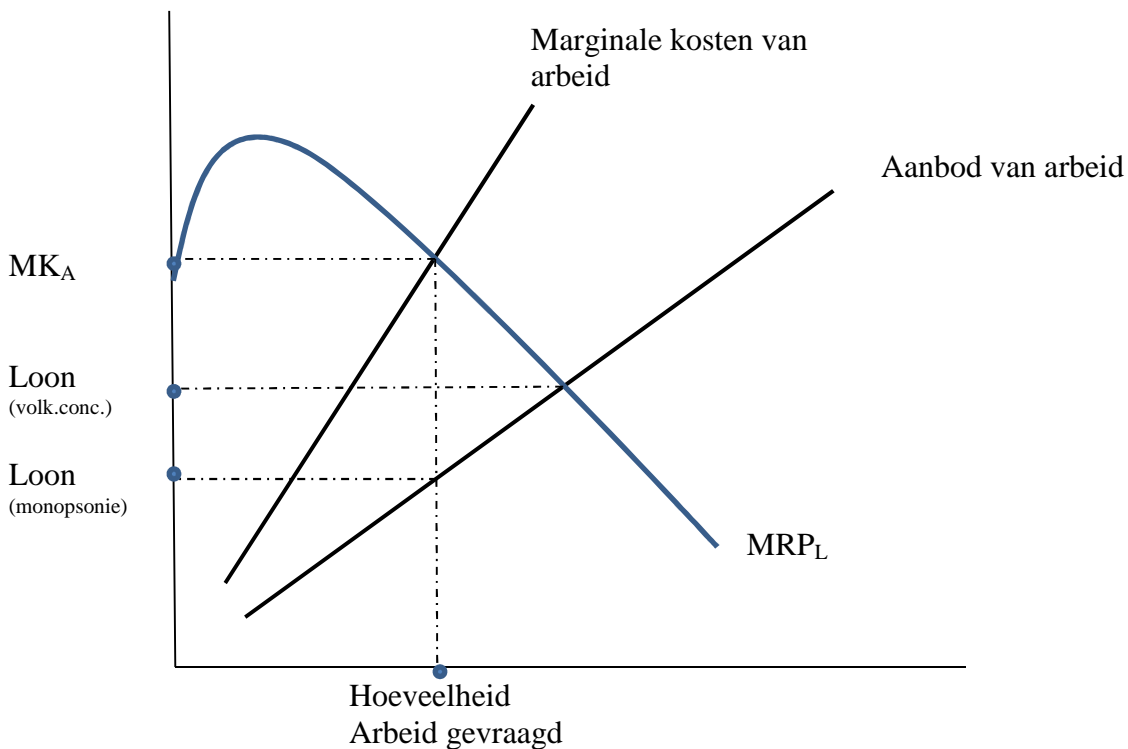
Voor de marginale opbrengst van het product van arbeid verandert er niets. Voor de marginale kosten echter des te meer. Niet langer is het loon een gegeven. De ondernemer bepaalt nu zelf het loon (vergelijk dit met het monopolie waar de ondernemer zelf de prijs bepaalt). Wil de ondernemer meer arbeiders aantrekken dan zal hij dit loon moeten verhogen (wil de monopolist meer producten verkopen dan zal hij de prijs moeten verlagen). Maar als de monopsonist het loon verhoogt zal hij dit voor al zijn arbeiders moeten doen. Dit betekent dat de marginale kosten hoger liggen dan het loon (bij het monopolie lag de marginale opbrengst onder de prijs). Verder blijft alles hetzelfde. Ook nu zorgt de ondernemer voor gelijkheid

tussen marginale kosten en marginale opbrengst van arbeid. De volgende grafiek brengt dit alles in beeld.

De grafiek laat zien dat de ondernemer marginale kosten en marginale opbrengsten aan elkaar gelijk maakt. Het loon ligt echter lager dan de marginale kosten. Dit is allocatief inefficiënt en zal weer tot deadweight loss leiden.

Was er volkomen concurrentie geweest op de arbeidsmarkt dan was het loon hoger geweest en waren er meer arbeiders gevraagd. De onderstaande grafiek laat dit zien.

De deadweight loss die veroorzaakt wordt door de monopsonie wordt in onderstaande grafiek aangegeven.

